

Анотація

Сіваченко І. В. Просодичні особливості мовлення спортивних коментаторів (інструментально-фонетичне дослідження) – кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за 035 – Філологія 03 – Германські мови – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Міністерство освіти і науки України, Одеса, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячено аналізу просодичних особливостей мовлення коментаторів спортивних програм, зокрема футбольних матчів та кінних перегонів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше у вітчизняних фонетичних студіях досліджуються особливості мовленнєвої поведінки спортивних коментаторів під час проведення спортивних подій. Вперше для аналізу обрано футбольні матчі та кінні перегони, висвітлено спільні й диференційні частотні, темпоральні і динамічні характеристики коментарів двох видів спорту, доведено роль просодії у формуванні мовленнєвих портретів спортивних коментаторів.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у викладанні курсів практичної і теоретичної фонетики англійської мови, у розробці питань соціолінгвістичного варіювання мовлення. Результати дослідження є певним внеском у загальну фонетику, фонологію, фоностилістику (розділи «Фоностилї сучасної англійської мови», «Інтонія спонтанного мовлення»), у теорію комунікації, що може прислужитися як у викладанні вищезазначених дисциплін, так і при написанні кваліфікаційних робіт магістрами та аспірантами філологічних спеціальностей.

Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури (241 найменування, із них – 51 іноземною мовою). Загальний обсяг роботи становить 178 сторінок.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, визначено її об'єкт, предмет, сформульовано мету й окреслено завдання, схарактеризовано матеріал дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі «Теоретичні засади дослідження мовлення коментаторів спортивних програм»** систематизовано наукові розвідки щодо комунікативної ефективності мовлення коментаторів, описано особливості спонтанного мовлення, виявлено специфіку просодичної системи англійської мови.

У сучасних лінгвістичних розвідках варіативність визначається як спосіб існування мовної системи і становить собою відмінності в лінгвістичній формі.

Варіативність має соціальний характер, зв'язаний зі спілкуванням людей у певному мовленнєвому континуумі. У той же час сучасні дослідники озвученого мовлення показують, що варіативність суперсегментних одиниць мовлення є результатом впливу не одного фактора, а сукупності факторів, що формують ситуацію взаємодії. Ефективність мовлення спортивних коментаторів визначається різноманітними модифікаціями просодичної системи. Просодія виконує функцію соціальної ідентифікації мовленнєвої поведінки інформантів і може виступати маркером просодичної належності.

У дослідженні також доведено, що у спонтанно породженому мовленні найбільш повно й системно проявляються мовленнєві навички мовця.

Зміст другого розділу «Матеріал і методика інструментально-фонетичного дослідження просодичних особливостей мовлення

коментаторів спортивних програм» складається з опису методики проведення аудиторського і комп'ютерного видів аналізу та експериментального матеріалу дослідження.

Інструментально-фонетичний аналіз мовлення спортивних коментаторів є комплексним і містить низку суб'єктивних і об'єктивних методів дослідження, а саме: метод теоретичного аналізу, метод перцептивного аналізу. Застосування комплексної методики дослідження дозволило отримати достовірні результати і виявити перцептивні та акустичні характеристики мовлення коментаторів футбольних матчів та кінних перегонів.

Мовленнєвий матеріал складався з 30 фрагментів коментарів спортивних подій. Перцептивний аналіз, що складався з адитивного та аудиторського дослідження виявив спільні та відмінні характеристики просодичного оформлення мовлення коментаторів.

До завдань аудиторів-фонетистів входило визначення особливостей синтагматичного членування, номенклатури основних шкал, термінального тону та гучності мовлення.

Використання спеціальної комп'ютерної програми обробки мовленнєвого сигналу PRAAT дало можливість провести акустичний аналіз і диференціювати мовлення досліджуваних інформантів за частотними, динамічними і темпоральними показниками.

У третьому розділі «Результати перцептивного та інструментального аналізу мовлення спортивних коментаторів» представлено результати експериментальної перевірки обґрунтованих теоретичних джерел щодо просодичної організації мовлення спортивних коментаторів.

На підставі отриманих даних інструментально-фонетичного дослідження можна стверджувати, що спортивний коментар є особливим

типом спонтанного або квазіспонтанного тексту, для якого просодія є одним із основних чинників, що зумовлюють ефективність мовленнєвого впливу. Спортивний коментар є максимально орієнтованим на слухача та вирізняється просодичною гетерогенністю.

У результаті проведеного аналізу було відзначено такі просодичні особливості мовлення спортивних коментаторів:

Особливістю *синтагматичного членування* спортивного коментаря *кінних перегонів* є превалювання «горизонтального» типу членування речення, коли короткі синтагми збираються у відносно довгі фрази. У мовленні коментаторів кінних перегонів найбільш рекурентними є шести- та семисинтагменні фрази.

Щодо *мелодійного оформлення* коментарів футбольних матчів, у мовленні коментаторів домінують спадна та висхідна типи шкал, а також спадний та висхідний термінальні тони. Для наративного опису подій та для 10-ти секундного опису (після забиття гола) найбільш характерними є спадна та рівна типи шкал. Коментар гольових атак супроводжується превалюванням висхідної шкали. Висока рекурентність висхідної шкали призводить до того, що мовлення футбольних коментаторів звучить жваво, невимушено і таким чином привертає увагу глядачів. Однонаголошена шкала зазвичай маркує еліптичні конструкції, якими рясніє коментаторське мовлення.

У дослідженні відзначено високу частотність високого спадного тону (High Fall), що складає від загальної кількості усіх спадних тонів. У коментаторському мовленні високий спадний тон маркує прикметники з емоційним забарвленням. У ситуаціях, коли гра зосереджується в центрі поля, можна спостерігати вживання середнього рівного тону та низького висхідного тону для позначення нефінальності.

Мовлення коментаторів кінних перегонів є монотонним та відрізняється вузьким тональним діапазоном. Найбільш широко представленими типами шкал є спадна та рівна. Спадна шкала маркує мовлення коментарів на початку перегонів частіше, ніж всередині та наприкінці. Її частотність поступово зменшується. Рівна шкала частіше вживається в середині коментаря та є найменш рекурентною наприкінці.

Дистрибуція термінальних тонів у мовленні коментаторів може бути охарактеризована кількісною перевагою спадного та рівного тонів, що свідчить про меншу емоційність мовлення коментарів кінних перегонів у порівнянні з мовленням футбольних коментаторів.

На відміну від мовлення футбольних коментаторів у мовленні коментаторів кінних перегонів домінують логічні паузи, а відсоток прагматичних пауз та пауз коливань є меншим.

Інваріантною особливістю мовлення коментаторів футбольних матчів та кінних перегонів є помірна та підвищена гучність на різних ділянках коментарів.

Ключові слова: спортивний, коментатор, футбольний матч, кінні перегони, просодія, мовлення.

Abstract

I. V. Sivachenko Prosodic peculiarities in sports commentators' speech (instrumental phonetic study) – qualifying research project with the manuscript copyright.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in 035 – Philology 03 – Germanic languages – Odesa I. I. Mechnikov National University, Ministry of education and science of Ukraine, Odesa, 2021.

The dissertation analyzes prosodic peculiarities of commentators' speech of sports programs, in particular football matches and horse races.

The academic relevance of the project lies in the first Ukrainian phonetic study of the peculiarities of sports commentators' speech behavior during sports events. It is the first time the Ukrainian research project selects for analysis football matches and horse races, studies common and differential frequency, temporal and dynamic characteristics of two sports events commentaries and proves the role of prosody in sports commentators' speech portraits creation.

The practical significance of the project is the possibility of using the obtained results in teaching courses of the English practical and theoretical phonetics, in researching sociolinguistic speech variation. The results of the study contribute to general phonetics, phonology, phonostylistics (sections "Phonostyles of modern English", "Intonation of spontaneous speech"), to the theory of communication, which can be useful both for teaching the above-mentioned subjects and for creating qualifying projects by masters and postgraduates in philology.

The dissertation consists of an abstract (in Ukrainian and English), an introduction, three chapters, conclusions to each chapter, a general conclusion, and a list of references (241 titles, including – 51 in a foreign language), and an appendix. The research paper consists of 178 pages.

The introduction gives the relevance of the dissertation, determines its object and subject, the purpose and tasks, gives characteristics of the research material, highlights the academic novelty, theoretical and practical significance of the results.

The first chapter "theoretical foundations of sports program commentators' speech research" systematizes academic data on the communicative effectiveness of commentators' speech, describes the features of

spontaneous speech and reveals the specifics of the prosodic system of the English language.

Modern linguistic data define variability as the way a language system exists and represents differences in linguistic form.

Variability has a social character associated with the communication of people in a certain speech continuum. At the same time, modern researchers of voiced speech show that the suprasegmentals variability is due to the influence of a combination of factors that form the interaction situation. The effectiveness of sports commentators' speech is determined by various modifications of the prosodic system. Prosody acts as social identification of speech behavior of informants and can act as a prosodic affiliation marker.

The study also proves that spontaneous speaking shows the speaker's speech skills most fully and systematically.

The second chapter "**Material and methodology of instrumental phonetic research of prosodic peculiarities of sports programs commentators' speech**" describes the methodology of conducting audit and computer analysis and includes experimental research material.

Instrumental phonetic analysis of the sports commentators' speech is complex and contains a number of subjective and objective research methods, namely: the method of theoretical analysis, the method of perceptual analysis. The use of a comprehensive research methodology allowed us to obtain reliable results and identify the perceptual and acoustic characteristics of the speech of football matches and horse races commentators.

The speech material consisted of 30 fragments of commentaries of sporting events. The perceptual analysis, which consisted of an additive and auditory study, revealed common and distinctive characteristics of the prosodic design in commentators' speech.

The tasks of phonetic auditors included determining the features of syntagmatic division, the nomenclature of the main scales, the terminal tone and volume of speech.

The usage of PRAAT, a special computer program for processing the speech signal, made it possible to conduct acoustic analysis and differentiate the speech of the studied informants by frequency, dynamic and temporal indicators.

The third chapter "Results of perceptual and instrumental analysis of sports commentators' speech" gives the results of experimental verification of well-founded theoretical references on the prosodic organization of sports commentators' speech.

According to the obtained data of instrumental phonetic research, it can be argued that sports commentary is a special type of spontaneous or quasi-spontaneous text, for which prosody is one of the main factors determining the effectiveness of speech influence. Sports commentary is maximally focused on the listener and is characterized by prosodic heterogeneity.

As a result of the analysis, we noted the following prosodic features of sports commentators' speech:

The peculiarity of *syntagmatic division* of sports commentary of *horse racing* is a predominance of the "horizontal" type of sentence division, when short syntagmas are collected in relatively long phrases. The speech of horse race commentators features phrases with six and seven syntagmas.

As to *melodic organisation*, commentators' speech features descending and ascending scales as well as falling and rising terminal tones. Narrative description of events and a 10-second description (after a goal is scored) feature descending and level scales. The ascending scale prevails in the comments of scoring. The high recurrence of the ascending scale makes the speech of football commentators sound lively, relaxed and thus attracts the attention of the audience. A scale with

single stress usually marks elliptical constructions that are frequent in commentators' speech.

The study noted a high frequency of High Fall among other falling tones. In commentators' speech, high fall tone marks emotive adjectives. In situations where the game is in the center of the field, one can observe the use of a mid level tone and a low rise tone to indicate non-finality.

The speech of horse race commentators is monotonous and has a narrow tonal range. The most represented types of scales are descending and level. A descending scale marks the speech of comments at the beginning of a race more often than in the middle and at the end. Its frequency gradually decreases. A level scale is most often used in the middle of a comment and is the least repeated at the end.

The distribution of terminal tones in commentators' speech can be characterized by a quantitative advantage of descending and level tones, which indicates a lower emotionality of the speech of horse race comments against the speech of football comments.

Unlike the speech of football commentators, the speech of horse race commentators is dominated by logical pauses, and the percentage of pragmatic and hesitation pauses is lower.

An invariant feature of football matches and horse races commentators' speech is moderate and increased volume in different parts of the comments.

Keywords: sports, commentator, football match, horse racing, prosody, speech.